

تازه‌های کتاب درباره خاورمیانه

تهیه و تنظیم: دکتر حمید احمدی
دانشیار علوم سیاسی دانشگاه تهران

Josie Sandercock, Radhika Sainath and
Marissa McLaughlin, (eds.), *Peace
Under Fire: Israel/Palestine and the
International Solidarity Movement*,
New York: Verso, 2004, 297 pages.

**صلح زیر آتش: مسئله اسرائیل/فلسطین و
جنبش همبستگی بین‌المللی**

این کتاب به بررسی جنبش همبستگی
بین‌المللی تحت رهبری فلسطینی‌ها که
بسیاری از فعالان محلی و بین‌المللی را در بر
می‌گیرد، می‌پردازد. جنبش همبستگی
بین‌المللی که در راه آگاه ساختن مردم جهان
نسبت به وضع فلسطینی‌ها تلاش کرده و در
پی حل اشغالگری اسرائیل به شیوه‌ای
غیرخشونت‌بار می‌باشد، در این کتاب مورد
بررسی قرار گرفته و نویسندگان گوناگون،
سازمان این جنبش و نیز تلاش‌های صلح‌طلبانه
آن در سرزمین‌های اشغالی فلسطین را تشریح
کرده و توجه ویژه‌ای نیز به کشتنه و
مجروح شدن سه تن از داوطلبان این جنبش

جالب توجهی از تحلیلهای راهبردی و
سیاسی برای سیاست‌گذاران و دانشجویان
رشته‌های روابط بین‌الملل و علوم
استراتژیک به دست می‌دهد. دانشجویان
می‌توانند براساس نمونه‌های فوق به تألیف و
تدوین تحلیلهای سیاسی و راهبردی دست
بزنند. طبعاً مطالب کتاب به دلیل ماهیت
متحول موضوعات آن، در آینده‌ای نه چندان
دور کمتر قابل استفاده خواهد شد. اما در
حال حاضر مطالعه آن برای علاقه‌مندان
مطالعات خاورمیانه امنیت ملی جمهوری
اسلامی، اوضاع عراق و مسایل فلسطین
مفید بوده و حاوی بصیرتهای فراوانی است.

Lois Beck and Guity Nashat, (eds.),
*Women in Iran: From 1800 to the
Islamic Republic*, Champaign, IL:
Univresity of Illinois Press, 2004,
278 pages.

زنان در ایران: از سال ۱۸۰۰ تا جمهوری اسلامی

کتاب یاد شده دیدگاهها و جنبه های تازه ای از نقش زنان در انقلاب ایران و سیاستهای جمهوری اسلامی را بیان می کند. این کتاب با طرح این ادعا که ابعاد جدیدی از مسئله زنان در ایران را بررسی می کند و نگاههای کلیشه ای رایج را در می نوردد، از آثار و نوشته هایی که مسئله زنان در ایران را صرفاً از دید انقیاد اسلام بر آنها بررسی می کند، انتقاد می کند. به نوشته تدوین کنندگان که از پژوهشگران برجسته مسایل ایران معاصر هستند، کتاب در پی دیدگاههایی است که از بحثهای مربوط به سکولاریسم و حجاب فراتر رفته و افقهای تازه تری را مورد بررسی قرار می دهد. این مجموعه در واقع جلد دوم کتابی است که پیش از این با عنوان زنان در ایران از ظهور اسلام تا ۱۸۰۰

(Women in Iran from the Rise of Islam to 1800

انتشار یافته بود.

کرده اند. ادوارد سعید، نویسنده فقید فلسطینی که از شهرت جهانی برخوردار بود، در مقدمه کتاب در مطلبی با عنوان «معنی راشل کوری» به شرح کشته شدن داوطلبان جنبش همبستگی بین المللی توسط سربازان اسرائیل در غزه و مبارزه بی امان فلسطینی ها در سرزمینهای اشغالی می پردازد. بخش نخست کتاب، با عنوان «آغاز کار» به بیان گذاری جنبش و مبارزات اولیه آن می پردازد. بخش دوم با عنوان «اشغال دوباره» موضوعات خاصی چون حکومت نظامی، ایجاد راه بندانها و تحت مراقبت قراردادن آمبولانسها را مورد بحث قرار می دهد. بخش سوم کتاب با عنوان «جنبش همبستگی بین المللی زیر حمله» مدارک قتل راشل کوری توسط سربازان اسرائیلی را تجزیه و تحلیل می کند و به شرح چگونگی تیراندازی به تام هورندال و بریان آوری می پردازد. این افراد هر سه از اعضای فعال جنبش بودند. در این بخش آخرین نامه الکترونیکی راشل کوری به مادرش و نیز شرح دقیق حادثه کشته شدن او آمده است. کتاب صلح زیر آتش نگاهی دقیق به شرایط معاصر سرزمینهای اشغالی فلسطین نیز هست.

Yasser Elsheshtawy, (ed.), *Planning Middle Eastern Cities: An Urban Kaleidoscope in a Globalizing World*, London and New York: Routledge, 2004, 199 pages.

طراحی شهرهای خاورمیانه: شهر فرنگ در عصر جهانی شدن

نویسنده شرح منحصر به فردی از سیمای شهری خاورمیانه به دست می‌دهد. مقالات گوناگون و هماهنگ کتاب توسط دانشمندان عرب و معماران رشته‌های مربوطه نوشته شده است. تدوین‌گر اصلی و سایر نویسندگان کتاب با تمرکز بر شش شهر خاورمیانه‌ای (قاهره، تونس، بغداد، الجزیره، صنعا و دبی) پراکندگی‌های هر شهر را به طور دقیق و جزئی تجزیه و تحلیل کرده و هدف اصلی را نیز به همراه آن دنبال می‌کنند تا ماهیت محلی عربی آن را تشریح کند و نگاه‌های کلیشه‌ای پیرامون شهرهای خاورمیانه را درهم شکنند. تدوین‌گر اصلی کتاب در مقدمه خود می‌نویسد که شهرهای خاورمیانه معمولاً به عنوان تمدنهای روبه‌رشد و ترقی که در معرض استعمار قرار گرفته و وضع آنها در روند جهانی شدن بدتر می‌شود، تصویر می‌شوند. کتاب در پی آن نیست که هر شهر را به عنوان «موجود منسجم واحد» معرفی کند، بلکه بیشتر به

Rebecca L. Torstrick, *Culture and Customs in Israel*, Westport, CT and London, UK: Greenwood Press, 2004, 173 pages.

فرهنگ و رسوم در اسرائیل

کتاب فرهنگ و رسوم در اسرائیل در واقع نسخه دیگری از کتابهای انتشاراتی گسرين وود درباره فرهنگ و رسوم در خاورمیانه است. این کتاب ابعاد گوناگون جامعه معاصر اسرائیل را بررسی می‌کند. نویسنده ضمن تشریح ادیان عمده‌ای که هم اکنون اسرائیل جایگاهی برای آنها محسوب می‌شود، این پرسش مهم را مطرح می‌سازد که اسرائیل به عنوان کشوری مرکب از شهروندان گوناگون و با داشتن ریشه‌های عمیق در فرهنگها و ارزشهای خاورمیانه به کجا تعلق دارد؟ یک ملت غربی است یا خاورمیانه‌ای؟ کتاب همچنین شامل روزشمار حوادث مهم در تاریخ اسرائیل، نقشه‌ها و عکسهای مربوط به آن است. نویسنده همچنین به بررسی بسیاری از اقوام اسرائیل، نقش جنسیت، رسوم اجتماعی و شیوه‌های زندگی مردمان آن چون غذا، لباس، سکس و مطبوعات می‌پردازد. کتاب فرهنگ و رسوم اسرائیل از دوره آغاز مهاجرت یهودیان در قرن نوزدهم تا حال حاضر را در بر می‌گیرد.

عنوان مکانی با تاریخ و ترکیب پیچیده و پراکنده شرح و توصیف می‌کند. به نوشته او، شهرهای خاورمیانه طی زمان بسته نبوده، بلکه همیشه در بین تلاشهای نوسازی قرار داشته‌اند. هر یک از نویسندگان به یکی از شهرهای شش‌گانه مورد اشاره پرداخته و عناصری چون دوران پیش و پس از استعمار، حومه‌های شهر، معماری آن و طراحی شهری و رشد شهری را بررسی می‌کنند. کتاب به عکسها، نقشه‌ها و جدولهای گوناگونی نیز مزین شده است.

Charles W. Hostler, *Soldier to Ambassador: From D-Day Normandy Landing to the Persian Gulf War*. San Diego, CA: San Diego University Press and Institute Of World Affairs, 2003, 340 pages.

از سرباز به سفیر: از روز دی-دی در نورماندی تا جنگ خلیج فارس

این کتاب در واقع شرح خاطرات چارلز هاستلر است که دوران خدمت نظامی و دیپلماتیک خود را در آن بازگو کرده است. بسیاری از حوادث مهم قرن بیستم نیز در لابه‌لای خاطرات وی آمده است. او می‌گوید که به عنوان یک سرباز در خدمت نیروی زمینی شاهد جنگ جهانی دوم، شکل‌گیری

اروپای پس از جنگ جهانی دوم، آغاز جنگ سرد و تأثیرات آن بر خاورمیانه بوده است. وی همچنین خاطرات خود در مورد شکل‌گیری اردن، سوریه و نیز جنگ خلیج فارس را بازگو می‌کند. خاطرات هاستلر به لحاظ سیر تحول وقایع تاریخی در ده فصل جداگانه آمده و هر فصل نیز خود دارای بحثها و عناوین فرعی دیگری است. کتاب حاوی شرح دیدگاههای مفصل و مشخص نویسنده، در مورد افراد فعال در خاورمیانه از نخستین سالهای دهه ۱۹۵۰ تاکنون است. دکتر هاستلر تمامی این خاطرات و این افراد را در سالهای خدمت دیپلماتیک خود از ۱۹۸۹ تا ۱۹۹۳ به عنوان سفیر آمریکا در بحرین دیده است. دیدگاههای او در مورد روابط اعراب و آمریکا، هم به دلیل روابط شخصی ارزشمند او با جالب‌ترین و قدرتمندترین افراد در آمریکا و خاورمیانه و هم به خاطر مطالعات او در مورد فرهنگ و تاریخ خاورمیانه دقیق و معتبر است.

Naomi Sakr, (ed.), *Women and Media in the Middle East: Power Through Self-Expression*, London, and New York: I.B.Touris, 2004, 240 pages.

زنان و رسانه‌های خاورمیانه: اعمال قدرت از طریق اظهار وجود

هدف تدوین گر کتاب از جمع‌آوری

مقالات، پاسخ دادن به این پرسش اساسی است که آیا رسانه های روبه رشد و تکامل در خاورمیانه به سود زنان بوده است یا خیر؟ نویسندگان گوناگون مقالات این مجموعه در مورد جنبه های «تولید رسانه، مصرف رسانه و متون رسانه» به پژوهش پرداخته اند. آنها این سؤال را مطرح می سازند که چگونه رسانه ها بر روابط جنسی تأثیر می گذارد و به رسانه ها به عنوان بخشی از یک کلان گسترده تر روابط قدرت در خاورمیانه نگاه می کنند. کتاب کشورهای خاورمیانه ای از مراکش تا ایران را در بر گرفته و نتایج و محصولات گوناگون رسانه ای از جمله مطبوعات، تلویزیون و اینترنت را بررسی می کند. آنان نه تنها بر تولیدکنندگان رسانه ها تمرکز می کنند، بلکه به این نکته نیز می پردازند که چگونه مخاطبان خاورمیانه ای پیامهای این رسانه ها را دریافت می کنند. پرونده زندگی و تلاشهای چندی از روزنامه نگاران برجسته و موفق زن عرب نیز در کتاب بررسی شده است.

Walid Ikhlassi, *Whatever Happened to Antara? and other Stories*. Austin, TX: University of Texas press, 2004. 136 pages.

آنچه بر عنتره گذشت؟ و سایر داستانها

ولید اخلاصی، عضو پارلمان و

نویسنده سوری، یک رشته داستانهای کوتاه در این کتاب درباره چهره های طبقه کارگر در سوریه پیش و پس از استقلال به دست می دهد. داستانهای بخش نخست کتاب مجموعه های مربوط به سوریه در دوران قیمومت فرانسه و در گرماگرم تظاهرات علیه حضور فرانسه در کشور را دربر می گیرد. داستانی که عنوان آن نیز به کتاب داده شده است، یعنی «آنچه که بر عنتره گذشت»، به داستان یک قهرمان مردمی مسلمان و هم نامهای هم زمان او مربوط می شود که زندگی را در راه مبارزه برای استقلال سوریه از دست دادند. بخش دوم به سوریه پس از استقلال می پردازد و داستان زندگی در شهرها و اطراف آن است که در آن خانواده ها برای یک زندگی شرافتمندانه مبارزه می کنند. این داستانها به پویاییهای زندگی مردمی که با فساد سیاسی، مشکلات اقتصادی و کشمکشهای محلی سر و کار دارند، می پردازد. کتاب به شرح این نکته می پردازد که چگونه نیروهای برونی و درونی ارزشهای سنتی ملت نوین را به چالش می کشند. کتاب آنچه بر عنتره گذشت؟ دربرگیرنده مصاحبه میان مترجمان و نویسنده کتاب نیز هست.

John Renard. Translated and Introduced, *Knowledge of God in Classical Sufism: Foundations of Islamic Mystical Theology*, Mahwah, NJ: Paulist Press, 2004, 374 pages.

دانش خداوند در تصوف کلاسیک:

بنیادهای الهیات صوفیانه اسلامی

کتاب بخشی از آثار کلاسیک رشته کتابهای معنویت غرب است. دانش خداوند در تصوف کلاسیک، اندیشه‌های نویسندگان بزرگ صوفی را جمع‌آوری کرده تا بتواند تصویری از اندیشه تصوف کلاسیک را به دست دهد. کتاب توسط جان رنارد، که تحصیلات خود را در مطالعات اسلامی دانشگاه هاروارد انجام داد و اکنون نیز در دانشکده الهیات دانشگاه سنت لویس به آموزش مشغول است، به زبان انگلیسی برگردانده شده و پیشگفتاری نیز بر آن افزوده شده است. رنارد در این پیش‌گفتار کلیدواژه‌های بنیادی در دین اسلام را به بحث گذاشته و سپس به عناصر معنویت صوفیانه می‌پردازد. نوشته‌های ۹ نویسنده بزرگ مسلمان قرون دهم تا سیزدهم میلادی در این کتاب آورده شده است.

Mariam Abou Zohab and Olivier Roy. *Islamist Networks: the Afghan-Pakistan Connection*, Translated by John King, New York: Columbia University Press, 2004, 82 pages.

شبکه‌های اسلام‌گرا: ارتباطات

افغانی-پاکستانی

این کتابچه کوچک، ارتباطات میان شبکه‌های رادیکال اسلام‌گرا در پاکستان، آسیای مرکزی و افغانستان را بررسی می‌کند. نویسنده بر این است که پاکستان مهد تاریخی یک شبکه گسترده رادیکال اسلام‌گراست. کتاب به شرح دقیق و جزیی جناحهای عمده فعال در آسیای مرکزی، شوروی پیشین، پاکستان و افغانستان پرداخته و سپس رابطه آنها با جنبشهای فراملی همچون القاعده را بررسی می‌کند. نویسنده با انگشت گذاشتن بر پیچیدگیهای تاریخی و استفاده از منابع پژوهشی عالمانه، در پی آن است تا انگیزه‌های فرهنگی و مذهبی این جناحها را روشن کند. او لحظه به لحظه فعالیت و زندگی جنبشهای جهادی در رابطه آنها با آمریکا و قسدرته‌های سکولار را پس از حمله‌های ۱۱ سپتامبر ۲۰۰۱ به نگارش درآورده است.

زنده در آتش بسوزاند، آورده است. این کار را وی زمانی انجام داد که فهیمه سعاد خارج از چارچوب روابط زناشویی باردار شده است. با این همه بر خلاف بسیاری از زنان، داستان او با شرح حمله به وی به پایان نمی‌رسد. او «به دنیا آمدن دوباره» خود در اروپا را پس از فرار از فلسطین با کمک کارمندان حقوق بشر اروپایی بازگو می‌کند و می‌گوید که چگونه تلاش کرده است که به عنوان یک زن، یک همسر و یک مادر با خود آشتی کند.

Soud and Morie-Therese Cury, *Burned Ahve: A Victim of the law of Men*, Translated by Judith Armbruster, New York and Boston, MA: Warner Books, 2004, 225 pages.

زنده در آتش: قربانی قانون مردان

این کتاب شرح زندگی و وضعیت نزدیک به مرگ یک زن جوان در مناطق روستایی کرانه باختری رود اردن است. نویسنده خود شاهد این قربانی «جنایت شرافتمندانه» بوده و شرح دست‌اولی از داستان غم‌انگیز این زن به دست می‌دهد. کتاب یکی از پرفروش‌ترین کتابهای فرانسه بود و ناشران کتاب، آن را نخستین داستان راستین چاپ شده قربانی یک جنایت شرافتمندانه خوانده‌اند. سعاد لعان دختری است که قربانی جنایت شرافتمندانه شده و شرح زندگی خود را در این کتاب گفته است. کتاب ۱۹ فصل دارد و شرایط زندگی وی را به همراه تصمیم او به بازگو کردن داستان به بحث گذاشته است. کتاب با شرح زندگی سعاد در یک خانواده از روستاییان کشاورز کرانه باختری شروع می‌شود و نویسنده آشنایی خود را به جامعه‌ای که اغلب با خشونت به وسیله مردان حکمرانی می‌شود، بازگو کرده است. وی سپس شرح دقیق شرایطی را که باعث شد برادر شوهرش او را